

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПРИЙОМАМИ ДРАМОГЕРМЕНЕВТИКИ

У статті проаналізовано зміст поняття «інтелектуально-творчі вміння молодшого школяра». Визначено чинники, які впливають на розвиток зазначених умінь. Наведено приклади прийомів драмогерменевтики, які сприяють розвитку інтелектуально-творчих умінь на уроках у початковій школі.

Ключові слова: інтелектуально-творчі вміння, драмогерменевтика.

В статье проанализировано содержание понятия «интеллектуально-творческие умения младшего школьника», определены условия, влияющие на развитие этих умений. Приведены примеры приемов драмогерменевтики, которые способствуют развитию интеллектуально-творческих умений на уроках в начальной школе.

Ключевые слова: интеллектуально-творческие умения, драмогерменевтика.

The article analyses the content of the intellectually-creative skills of the pupils of elementary school, defines factors which influence on development of the noted skills, gives the examples of the dramogermentivicheskyy, which promote the development of the intellectually-creative skills for the pupils of elementary school.

Key words: intellectually-creative skills, dramogermentivicheskyy.

Сучасний етап розвитку шкільної освіти характеризується заміною інформаційного підходу на особистісно орієнтований, пошуком нових технологій, способів покращення ефективності навчання. У Національній доктрині розвитку освіти (2001 р.) зазначається, що «в Україні має стверджуватися стратегія прискореного, випереджувального інноваційного розвитку освіти і науки: повинні забезпечуватися умови для розвитку, самоствердження і самореалізації особистості протягом життя».

Школа – це життєвий простір дитини. Тут вона живе і готується до дорослого життя. І тому навчально-виховний процес має бути спрямований, перш за все, на формування інтелектуально-творчих умінь, які допоможуть дитині успішно опанувати знання, знати, як їх застосувати в подальшому житті та досягти успіху в соціумі. Для розвитку інтелектуально-творчих умінь виникла потреба в нових технологіях, які формують вміння творчо трансформувати інформацію, бачити проблеми і шукати способи їх вирішення. Серед сучасних технологій особливої

ваги набувають нестандартні технології, зокрема ігрові та театральні.

Ефективним для розвитку інтелектуально-творчих умінь є використання прийомів драмогерменевтики, яку називають ще соціоігровим стилем. Вона поєднує в собі риси драматургії, герменевтики та педагогічні елементи. Проте варто зазначити, що на сьогодні не вистачає методичної літератури з питань практичного застосування елементів драмогерменевтики в початкових класах, бракує системного підходу до розвитку інтелектуально-творчих умінь на уроках у початкових класах.

Головними умовами ефективності пропонуваної методики навчання є використання таких методичних підходів, які передбачають позицію учня як активного співтворця уроку, самого процесу вивчення навчального матеріалу на уроці; застосування різних видів інтеракції, що забезпечують реалізацію цієї умови (інтеракція – взаємодія та спілкування учасників навчального діалогу). Задля оптимальної інтеракції вважаємо за доцільне використовувати прийоми драмогерменевтики.

Драмогерменевтика (драма – від грец. drama – дія; герменевтика – від грец. htrmeneutikos – той, що пояснює, тлумачить) – це синтез трьох компонентів: педагогіки, театру і герменевтики; мистецтво тлумачення і розуміння текстів, вчення про принципи їх інтерпретації. Автором цієї технології є теоретик і практик соціоігрових методик навчання В. М. Букатов.

Мета драмогерменевтики – на основі синтезу трьох культурних і педагогічних традицій допомогти вчителю організувати навчальний процес таким чином, щоб розуміння матеріалу і взаєморозуміння на уроці (між учителем і учнями, між самими учнями) були максимальними.

Головна операція у герменевтиці – розуміння. Процес розуміння поєднує в собі комплексну і методологічну проблему, яка досліджується герменевтикою з різних боків: семантичного, логічного, психологічного і соціологічного. Перед герменевтикою стоїть подвійне завдання: дослідження мовного матеріалу як елемента мовної системи і, разом із тим, – дослідження унікальної суб'єктивності, що криється за нею. Першу частину завдання виконує «об'єктивне» тлумачення (граматичне), другу – «технічне» (психологічне). Граматичне тлумачення аналізує текст як частину певної логічної лексичної системи, психологічне – індивідуальний стиль, тобто комбінації, поєднання висловів, не заданих лексичною системою.

Із метою технологізації досвіду всі прийоми, які використовувалися мною, структуровані за кількома напрямками (за метою використання):

- *семантичні*: «Оцінка тексту», «Блукання текстом», «Обживання тексту», «Складання шпаргалки», «Товсте і тонке питання»;

- *логічні*: «Кубики Блума», «Ромашка Блума», «Мозковий штурм», «Асоціації», «Майстерня помилок», «Інтонційні етюди» («Знаки розділові»), «Збери діалог», «Сенкан», «Хокку», «Діамант», «Рецепт приготування героя», «Створи паспорт», «Фішбоун», «Шифрувальник», «Мовна математика»;
- *психологічні*: «Пантомімічний етюд», «Мікрофон», «Абетковий суп», «Займемося синтезом», «Мімічна гімнастика», «Зустріч із героєм», «Рюкзак», «Продовж думку», «Пальчики», «Кольоровий індекс», «Мімічна гімнастика», «Пантоміма»;

- *соціологічні*: «Видимо – невидимо», «Скільки літер у незрозумілому слові», «Інтерв'ю», «Від А до Я», «Завдання для викупу фантів», інсценізація, рольові ігри та імітації, зміна мізансцен – зміна розміщення в просторі груп та їх учасників, поділ учнів на групи.

У своїй роботі мною було виокремлено **методичні особливості** ефективного впровадження драмогерменевтики у навчально-виховному процесі:

- організація колективних форм роботи в групах і малих групах;
- здійснення спонтанного вибору партнера спілкування;
- можливість здійснити вибір ролі;
- відсутність в учнів інформації про мету дії перед її початком;
- використання «пасток», важких нетипових завдань;
- наявність на уроці відповідного обладнання;
- зміна мізансцен – зміна розміщення в просторі груп та їх учасників;
- організація на уроці «майстерні помилок»;
- організація «блукань»;
- складне завдання для розв'язування в кілька етапів.

На основі методичних особливостей автором було запропоновано чіткі **правила ефективного впровадження драмогерменевтики** у навчально-виховному процесі.

«Драмогерменевтика як педагогічний напрям передбачає не навчання її послідовників єдиному стилю, зразку, прийомам, а пошук кожним із них свого, індивідуального стилю, системи прийомів, власної методики (за умови особливим чином організованої відповідної практичної і теоретичної допомоги). Збільшення довіри до себе – гасло, звернене і до учнів, і до вчителів» [9].

Оскільки драмогерменевтика базується на «теорії дій», тобто поєднанні мисленневих, вербальних, невербальних, ігрово-технічних і творчих дій, спрямованих на завершений результат, то одним із цільових завдань уроку є оволодіння учнями виразністю дій – уміннями виражати свої думки, почуття таким чином, щоб вони впливали на інших, пробуджуючи творчість.

Драмогерменевтичний підхід базується на використанні інтерактивних методів та прийомів. Для розвитку інтелектуально-творчих умінь на уроках використовую відповідний арсенал технологій, форм і методів роботи. Серед методів і організаційних

форм роботи добираю ті, що базуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, сприяють критичному та креативному мисленню, розвитку творчості: це такі активні форми роботи, як рольові ігри, інтелектуальні аукціони, інтерактивні вправи.

У процесі підготовки уроку продумую і конкретно визначаю, який аспект інтелектуально-творчих умінь доречно формувати до теми уроку; які методи, прийоми, завдання та види вправ найповніше формують цей аспект; які прогнозовані результати.

Прийоми драмогерменевтики використовую на різних уроках, починаючи з 1-го класу. Вибір конкретних прийомів залежить від вікових особливостей учнів, мети та змісту навчального предмета, тому мною розроблено детальне планування уроків математики, літературного читання та української мови для 2-го класу, в якому вказано тип уроку, його мета, перелік інтелектуально-творчих умінь, які формуються, та відповідні прийоми драмогерменевтики. Зазначені прийоми застосовую, виходячи з міркувань доцільності, раціональності та ефективності розвитку інтелектуально-творчих умінь.

Заслужують на увагу розроблені мною пам'ятки виконання розумових операцій, які сприяють ефективному оволодінню учнями мислительних дій.

Із метою створення в класі позитивної, сприятливої атмосфери на **організаційному етапі уроку** використовую енерджайзери (вправи, спрямовані на створення позитивного емоційного настрою, стимулювання активності та інтересу на уроці) «*Ось який я!*», «*Що ти робиш?*», «*Компліменти*». З метою **актуалізації опорних знань** проводжу з учнями роботу в парах, у формі евристичної бесіди або ж поєдную індивідуальну роботу і роботу в парах. Для цього застосовую прийоми «*Кубики Блума*», «*Ромашку Блума*», «*Мозковий штурм*», «*Асоціації*».

Сфокусувати увагу учнів на проблемі, викликати інтерес до теми, налаштувати їх на ефективний процес пізнання, психологічно підготувати до сприйняття теми – мета **мотиваційного етапу уроку**. Для цього використовую прийоми, що створюють проблемні ситуації, викликають у дітей здивування, зацікавленість до знань та процесу їх сприймання. Це може бути короткочасна розповідь, бесіда, демонстрування наочності, нескладна інтерактивна технологія. Серед драмогерменевтичних прийомів найбільш популярними в дітей є: «*Займемося синтезом*», «*Пантомімічний етюд*», «*Мікрофон*».

Під час **оголошення теми уроку та очікуваних навчальних результатів** намагаюся забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності. З цією метою використовую прийоми «*Шифрувальник*», «*Мовна математика*». Як стверджують методисти, текст як інструмент пізнання стає більш ефективним, коли створюються умови для його критичного осмислення. Для цього на **етапі сприйняття та усвідомлення нового матеріалу** використовую прийоми «*Оцінка тексту*», «*Блукання текстом*», «*Обживання тексту*», «*Скільки літер у незнайомому слові*». Цікавими соціоігровими варіантами словникової роботи на уроках української мови та літературного читання є прийоми «*Видимо – невидимо*», «*Знайди букву*», «*Покажи слово*». Для формування навичок виразного читання застосовую

прийоми «Знаки розділові», «Інтонаційні етюди», «Збери діалог», «Мовлення на цифрах».

Для того, щоб учні **узагальнили і систематизували набуті на уроці знання**, добираю такі прийоми, які передбачають не лише повторення вивченого, а й творче його застосування: «Сенкан», «Хокку», «Діамант», «Складання шпаргалки», «Рецепт приготування героя», «Створи паспорт».

Важливим етапом уроку є **рефлексія**, мета якої полягає в тому, щоб учні згадали, виявили й усвідомили основні компоненти діяльності. Як засвідчує досвід, важливим у ефективності рефлексії є різноманітність її форм і прийомів, зокрема найбільш популярними є прийоми «Рюкзак», «Продовж думку», «Пальчики», «Кольоровий індекс», «Интерв'ю», «Від А до Я».

Питання інтелектуально-творчих умінь учнів на уроках у початкових класах є не лише актуальним, а й перспективним як для розвитку учнів, так і для власної педагогічної діяльності. Драмогерменевтика – технологія нова, а тому потребує дослідження, аналізу, конкретних практичних рекомендацій. Обґрунтування теоретико-методологічних засад дра-

могерменевтики та власний досвід викладання дали змогу розробити технологію досвіду, на конкретних прикладах показати її практичне застосування.

Апробація досвіду засвідчила позитивну динаміку розвитку інтелектуально-творчих умінь молодших школярів, формування діяльної особистості, здатної успішно оволодівати предметними та ключовими компетентностями, а також досягати успіхів у соціумі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нечипоренко К. Розвиток інтелектуально-творчих умінь учнів у навчально-виховному процесі початкової школи / К. Нечипоренко // Початкова школа. – 2012. – № 11. – С. 55–57.

2. Букатов В. М. Я иду на урок. Хрестоматия игровых приемов обучения : книга для учителя / В. М. Букатов, А. П. Ершова. – М. : Первое сентября, 2002. – 224 с.

Дата надходження до редакції: 10.03.2016 р.

УДК 373.2.03:796

Оксана ГОРОДЕЦЬКА,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри методики викладання

навчальних предметів та освітнього менеджменту

Тернопільського обласного комунального ІППО

ЛІНГВОПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті окреслено основні психофізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, що безпосередньо впливають на ефективність навчально-виховного процесу. Подано основні критерії професіоналізму вчителя іноземної мови початкової школи. Проаналізовано психологічні передумови раннього оволодіння іноземною мовою. Обґрунтовано необхідність використання інноваційних методів навчання на уроках із метою формування пізнавальної активності учнів.

Ключові слова: навчально-виховний процес, раннє оволодіння іноземною мовою, лінгвопсихологічні основи навчання іноземної мови, інноваційні методи навчання, пізнавальна активність учнів, професіоналізм учителя іноземної мови початкової школи.

В статье очерчены основные психофизиологические особенности детей младшего школьного возраста, которые непосредственно влияют на эффективность учебно-воспитательного процесса. Поданы основные критерии профессионализма учителя иностранного языка начальной школы. Проанализированы психологические предпосылки раннего овладения иностранным языком. Обосно-

вана необходимость использования инновационных методов учебы на уроках с целью формирования познавательной активности учеников.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, раннее овладение иностранным языком, лингвопсихологические основы обучения иностранного языка, инновационные методы учебы, познавательная активность учеников, профессионализм учителя иностранного языка начальной школы.

In the article basic psychofiziological features of children of midchildhood, that directly influence on efficiency educational-educate to the process are outlined. The basic criteria of professionalism of teacher of foreign language of initial school are given. Psychological pre-conditions of early capture are analysed by a foreign language. Grounded a necessity of the use of innovative methods of studies is on lessons with the purpose of forming of cognitive activity of students.

Key words: educational-educate process, early capture by a foreign language, linvopsikhologichni bases of studies of foreign language, innovative methods of studies, cognitive activity of students, professionalism of teacher of foreign language of initial school.